

Wij hebben op de fluit gespeeld

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e schriftlezing: Spreuken 8,22-36

2^e schriftlezing: Matteüs 3,13-17 en 11,7-19

Gemeente van Jezus Christus,

Vanmorgen gaat het erom hoe speelsheid ons helpen kan om te leven en te geloven. Zoals Jezus bijna altijd doet, neemt hij een voorval uit het dagelijks leven om iets duidelijk te maken over de beweging van het koninkrijk van God. Deze keer het voorbeeld van kinderspel en van muziek. Op het marktplein klinkt een kinderliedje. Ik stel mij voor: een hinkelied of een touwspringlied, of een ander spellied. Een liedje dat uitnodigt om mee te gaan doen. We hebben op de fluit gespeeld, en jullie wilden niet dansen. We hebben een treurlied gezongen, en jullie huilden niet huilen. (Maar nu is het tijd om mee te gaan doen!) 'Hop Marjanneke!' Een liedje dus dat uitnodigt om op te springen en mee te gaan spelen, zoals wij er ook diverse kennen. 'Er zat een klein kabouterkindje huilend op een steen ... sta op, kleintje, droog je traantjes af ...'

Precies wat in dat kinderlied bezongen wordt, dat is wat heel veel mensen doen, zegt Jezus. Aan de kant blijven staan, afkeurend, of ongeëngageerd. Neem een voorbeeld aan die kinderen op de markt. Spring erin! Speel mee! Ga leven! Laat je meeslepen door het spel en door de klank van de muziek.

Allemaal hebben we gespeeld, als kind. En velen van ons zijn het blijven doen. Op een muziekinstrument, met een bal, op het toneel, achter de computer, in de kerk, met kinderen, kleinkinderen of leeftijdsgenoten.

Speelsheid staat niet tegenover ernst. Spelen kan heel ernstig zijn – kinderen, voetballers, schakers kunnen spelen in diepe ernst, zonder enige neiging tot lachen. Nee, spelen staat niet tegenover ernst, maar tegenover verplichting. Vóór alles is spelen vrij: het hoeft niet, het is geen werk, het wordt niet opgelegd.

Spelen is vrijheid. Het wordt dan ook gedaan in de vrije tijd. Spelen is een beleving van vrijheid – wat overigens niet wil zeggen, dat er geen orde in zou heersen. In vele spelen heersen strenge regels, en iedere overtreding daarvan bederft het spel. Maar de speler onderwerpt zich vrijwillig aan die regels. Het is juist een van de aantrekkelijkheden van het spel om binnen die regels een ruimte te scheppen waar je helemaal vrij bent. Spelen is dus geen bandeloosheid, maar ongebondenheid, dat is: echte zelfgekozen vrijheid. Daarom is het vermoedelijk ook zo'n goede therapie voor mensen, die door welke plicht of nood dan ook hun innerlijke vrijheid kwijt zijn.

Spelen is gezond, dat is zeker.

Daar komt nog iets bij. Spelen is niet zomaar doen alsof. Elk spel heeft een begin en een einde en daartussen is het echt.

Tussen een spel beginnen en ermee stoppen heerst een aparte tijd; het is niet de gewone tijd. Veel kinderen uiten zich in hun spel dan ook in de verleden tijd: 'Ik was de dokter en jij had je been gebroken en toen ging ik jou beter maken ...' In die aparte tijd, binnen de ruimte van het spel kan het hele leven binnentreden, van geboren worden tot dood gaan.

Spelen is dus niet zomaar doen alsof, maar het leven binnenhalen in een soort creatieve ruimte, waarin je het herschept en tot het jouwe maakt. Binnen die ruimte is het werkelijk.

Als je het zo bekijkt is ook de kerkdienst voor een deel een spel, een vrolijk en ernstig spel - sommigen vinden het een saai spel, een voorspelbaar spel - met een aantal vaste regels en vooral: de vrijheid om mee te doen, als je dat wilt.

Bij de Maaltijd van de Heer bijvoorbeeld: dan spelen we dat we gingen eten met elkaar en dat Jezus ons had uitgenodigd. En niemand kreeg de voornaamste plaats. En we deelden alles met elkaar; iedereen kreeg evenveel. En we waren blij dat wij er ook bij mochten horen... Dit alles is geen doen alsof, het is doen zoals we geloven dat het is bedoeld. Het is: in deze ruimte, in onze vrije tijd, de wereld herscheppen en ons eigen maken.

Speels is dus niet het omgekeerde van echt, het is niet het tegenovergestelde van ernstig, maar van afstandelijk. Wie aan de kant blijft staan, wie op een afstand blijft, doet niet mee.

Om te spelen moet je mee gaan doen, je engageren. Het is: geraakt worden en betrokken raken. Spelen is vervoering, je verliezen in het spel. Ook als je in je eentje speelt, veronderstelt spelen, dat je je geeft. Spelen staat dus tegenover beschouwen, van een afstand bekijken. Het staat tegenover een kritische distantie, of een verlegen distantie.

Om levenswijs te worden, om je weg te vinden in het leven, om doel en zin te ontdekken is het soms nodig om stil te staan en afstand te nemen. Om na te denken, je te bezinnen en niet meteen iets te gaan doen. Bezint eer ge begint. Maar als het bij beschouwen blijft, dan kom je aan leven niet toe, laat staan aan

levenswijsheid. Al doende word je wijs. En spelen is het begin van alle wijsheid.

Ik vind het steeds weer verrassend om in de Bijbel te lezen, hoe alle inzicht, ieder weten van goed en kwaad, elk begrip van wat er echt toe doet, begonnen is met een spelend meisje, het meisje Wijsheid.

In het Spreukenboek wordt verteld, dat zij er al was voor de wereld werd geschapen, toen er nog geen mens bestond.

Net zoals de Geest van God er al was in den beginne, zwevend over de wateren, zo was ook de Wijsheid Gods er al van den beginne, eer de aarde bestond. En toen God de hemel en de aarde maakte, was de Wijsheid erbij, als Gods oogappel, 'spelend in het licht'. Zij was Gods lieveling, een en al verrukking, dag aan dag, vol vreugde over alles wat God schiep, de aarde en de mensenkinderen.'

We zien haar al het ware spelen in de grote zandbak die ontstond, toen God land en water scheidde. We horen haar vragen aan de mensenkinderen: wil je met me spelen? Dit meisje vol levenslust en verwondering is de bron van alle wijsheid, van het recht en de gerechtigheid, van alle eerbied en ontzag.

'Luister naar mij', zegt de Wijsheid, 'want wie mij vindt, vindt het leven en ontvangt de gunst van de HEER.' (Spreuken 8,35)

Over dit meisje, dat uitgroeit tot een vrouw van formaat, heeft ook Jezus het, in het gedeelte dat we lazen uit Lukas.

Jezus vergelijkt hier zijn tijdgenoten met de kinderen over wie gezongen wordt in het liedje op de markt, kinderen die niet mee willen doen. De aanleiding is het verschil in optreden tussen Johannes de Doper en Jezus; beiden dienaren van de Wijsheid, zou je kunnen zeggen; beiden gericht op 'de komst van Gods koninkrijk en zijn gerechtigheid'. Johannes de Doper, met zijn donderpreken, zijn strenge, ascetische levenswijze (sprinkhanen en wilde honing was wat hij at) en zijn radicalisme ('de bijl ligt aan de wortel van de boom') - Johannes de Doper vinden de mensen veel te streng, te geobsedeerd. Maar Jezus, die op de sabbat aren plukt voor zijn plezier, wiens optreden vooral een bevrijding betekent, die niet gauw iemand veroordeelt, maar eerder uitnodigt en moed geeft - Jezus vinden de mensen weer veel te los.

'Als er muziek wordt gemaakt, blijven jullie stokstijf staan, en wordt er gehuild, dan laat je geen traan - dat is jullie houding', zegt Jezus. 'En zo gebeurt er dus nooit wat'.

De oordelende blik, de kritische distantie werkt in deze situatie verlamdend. De critici van zowel Jezus als Johannes de Doper komen aan leven niet toe. Ze hebben veel kennis van regels en wetten, ze weten precies hoe die moeten worden toegepast, maar ze zijn niet wijs.

Maar de Wijsheid vindt gelukkig toch erkenning door alles wat ze tweebrengt, bij Johannes en zijn dopelingen, bij Jezus en zijn volgelingen, bij de tollenaars en zondaars en alle anderen die wel mee gaan spelen in het spel van de Wijsheid, popelend om mee te doen, verrukt over het inzicht dat hen geschonken wordt. 'De Wijsheid wordt gerechtvaardigd door haar werken.'

Het is bijzonder veelzeggend in dit verband, dat Jezus zich door Johannes had willen laten dopen. Ondanks de tegenwerpingen van Johannes had Jezus erop gestaan. Hij wilde niet aan de kant blijven staan, maar meedoen, alles ondergaan wat mensen moeten ondergaan, erin springen en er herboren weer uit komen.

Op deze zondag, die de naam 'Doop van de Heer' draagt, gedenken we alle doopmomenten van het afgelopen jaar. Aan het einde van het kerkelijk jaar noemden we de namen van de gestorvenen. Vandaag, aan het begin van het kalenderjaar, noemen we de namen van wie gedoopt zijn in het afgelopen jaar. We denken terug aan wat we hebben beloofd in de afgelopen doopdiensten. Jullie ouders hebben de belofte gedaan 'om je kind in woord en daad voor te gaan op de weg ons gewezen door Jezus en jullie kinderen te doen onderwijzen in het Woord van God.' Wij, de leden van deze gemeente, hebben beloofd om 'naar vermogen de kinderen te helpen groeien in geloof en hen te helpen om Christus na te volgen.'

Maar niet alleen aan deze beloftes denken we terug. We brengen ons ook het gevoel van grote dankbaarheid te binnen die ons iedere doopdienst weer vervult. We zijn blij met de kinderen in ons midden. Jullie als ouders natuurlijk het allermeest. Maar ook wij als gemeente van de Regenboogkerk. Want de kinderen helpen ook óns om te geloven. De onbevanging waarmee kinderen zich kunnen geven in geloof, helpt ons om onze schroom te overwinnen. Denken we alleen aan hoe de kinderen ons hielpen om het Onze Vader met gebaren te bidden. Of hoe ze hebben gezongen met het Kerstfeest. De vragen van de kinderen helpen ons om met nieuwe ogen naar dingen te kijken of om nieuwe antwoorden te vinden. Het pure rechtvaardigheidsgevoel van kinderen en hun grote hart helpt ons om onze mitsen en maren naast ons neer te leggen en ons hart te laten spreken. Door aan kinderen het verhaal van God en mensen te vertellen gaan we er zelf weer in geloven.

Kortom: net zoals muziek ons mee kan slepen, ons kan vervoeren, zo helpen ook de kinderen ons om niet aan de kant te blijven staan, op afstand, maar om bewogen en betrokken mee te gaan doen met het serieuze maar ook vrolijke en levensechte spel van het koninkrijk van God, Gods nieuwe wereld.